

Geachte Statenleden, mensen op de tribune en mensen die thuis meekijken en -luisteren,

Mijn naam is Lies ter Haar, en ik spreek hier vandaag namens Burgerforum, een lokale partij én de grootste fractie in de gemeente Losser. Wij voeren al jaren strijd tegen de komst van windturbines. Deze strijd is noodzakelijk vanwege de ernstige gevolgen voor de gezondheid, de schadelijke effecten op flora en fauna, en de onherstelbare schade aan ons landschap. Er staat dus veel op het spel.

Als volksvertegenwoordiger uit de gemeente Losser richt ik me vandaag specifiek op de plannen in onze eigen gemeente. Naast het al lopende project bij grensovergang De Poppe in De Lutte, betreft dit ook de zoeklocatie langs de grens in Overdinkel.

Om te beginnen De Lutte <https://windparkdelutte.nl/index.php/over-het-windpark/> Daar gaat het om 4 windturbines van 5,2 Mw 250 meter hoog, pal naast het natuurgebied Lutterzand.

Destijds is door de Noord Oost Twente gemeenten aan de provincie gevraagd om de grenzen van het Nationaal Landschap op te schuiven om dit project mogelijk te maken, wat een onvergeeflijke fout was. Want je kunt de grenzen van het Nationaal Landschap op papier wel verschuiven, maar daarmee schuift het Landschap zélf immers niet op. En dit kwetsbare gebied is van onschatbare waarde voor onze gemeente waar toerisme een speerpunt is en een cruciale economische pijler vormt.

Nog los hiervan: Bestuurders hebben totaal geen aandacht besteed aan draagvlak onder de inwoners. Het is dan ook niet zo raar dat steeds meer inwoners in verzet komen. Het recente dieptepunt zijn de programmeringsafspraken. Het is niets meer en niets minder dan een staaltje van machtspolitiek en wat het nog kwalijker maakt is dat "sausje" van een mooi doorlopen democratisch proces dat men er probeert overheen te gooien. Het is stuitend. Zowel raadsleden als inwoners staan volkomen buiten spel. Die windturbines zullen en moeten er komen, meer is er niet van. We mogen jaknikken en bij het kruisje tekenen.

Burgerforum heeft zich, samen met een meerderheid van de raad, uitgesproken tégen de programmeringsafspraken voor het project in De Lutte. Wij willen geen windturbines in dit gebied. Bovendien is het gehanteerde begrip "creëren van schaarste" discutabel. In Losser is er geen sprake van vrije concurrentie waar meerdere projectontwikkelaars kunnen meedingen. ProWind is al de enige ontwikkelaar, wat betekent dat niet wordt voldaan aan de voorwaarden voor schaarste. Dit begrip wordt juridisch misbruikt om gemeenten te dwingen tot programmeringsafspraken met als argument dat er dan tot 2030 geen andere windprojecten meer zullen komen. Politiek op zijn lelijkst.

En dan kom ik op de zoeklocatie in Overdinkel. Onze gemeente heeft meermaals gevraagd deze locatie te schrappen. Overdinkel heeft in dit zoekgebied al een zonnepark en een tweede staat gepland, die laatste ondersteund door de lokale bevolking en een energie coöperatie. Daarnaast loopt er een biogasinitiatief. Er is simpelweg geen ruimte voor nieuwe projecten, niet fysiek en niet qua draagvlak. Ook Burgerforum heeft hier in haar zienswijzen op gewezen. Toch blijft deze zoeklocatie in uw verordening staan. Wij vragen u dringend: streep deze door!

Onze gemeente zet zich al volop in en presteert al uitstekend op het gebied van duurzame energie. Naast grootschalige projecten zoals de net genoemde zonneparken onderzoeken wij alternatieve vormen van groene energie. Naast biogas loopt er een project met aquathermie (voor verwarming van ons zwembad) en onderzoeken we geothermie (denk aan warmtelussen). Losser doet al meer dan veel andere gemeenten.

En als grensgemeente worden wij daarnaast óók nog geconfronteerd met een grens van Duitse windturbines. Kijkend vanaf onze uitkijktoren bij de Zandbergen/Oelemars zien we van Gronau tot De Lutte in rap tempo steeds meer windturbines verschijnen.

De Rijksadviseurs benadrukten in hun rapport “Via Parijs” al: voorkom landschapspijn en plaats windturbines waar ze het meeste rendement hebben. Maar dit advies wordt genegeerd.

Belangrijker nog is dat selectief wordt omgegaan met de gezondheidsrisico's. Deze risico's zijn onmiskenbaar, net als de gevolgen voor flora en fauna. Maar normen lijken te worden afgestemd op het gewenste resultaat, zoals de afstandsnorm van 2 x de tiphoogte. Andere landen kiezen voor 4 x de tiphoogte, maar ja....als we dat hier zouden toepassen dan blijven er niet voldoende locaties over, zo staat dat ook gewoon in stukken. We vestigen onze hoop weliswaar op de landelijke normen maar verwachten hier om eerlijk te zijn niet veel van.

Overigens....om de doelen te halen is nog meer wind op land ook niet meer nodig. Dat constateert ook CE Delft. Maar je moet daar wel voor open voor staan en ook open voor willen staan.

En dan hebben we het nog niet eens over het productieproces gehad. Want niemand kan toch nog met droge ogen beweren dat de productie, het plaatsen, maar ook het gebruik (slijtage en onderhoud) en uiteindelijk de sloop van windturbines milieuvriendelijk, groen en duurzaam is.

Daarom vraag ik u vandaag: zet een streep door grootschalige windprojecten in onze gemeente en voorkom dat deze joekels van windturbines er komen. Losser draagt al meer dan genoeg bij aan groene energie en zal dat blijven doen. Maar windturbines van meer dan 250 meter hoog horen hier niet bij. Wij worden al genoeg belast door de projecten van onze Duitse burens. Wij willen onze eigen gemeenschap en ons kwetsbare landschap beschermen en daarvoor hebben wij u....statenleden....nodig. Zoals uw eigen coalitieakkoord zegt .....”**Schouder aan schouder! Omdat de afstand tussen de overheid en inwoners moet worden verkleind en het vertrouwen hersteld en zodat de provincie -dus ook onze gemeente- een fijne plek blijft om te wonen, werken, ondernemen en ontspannen.**

Dank u wel.

Tip: kom eens kijken op locatie of google en kijk waar ik over praat. Plaatjes zeggen vaak meer dan woorden.

Onderbouwende links:

<https://www.oneworld.nl/klimaat/groene-schijn-we-kappen-de-amazone-voor-schone-windmolens/>

<https://www.windwiki.nl/externe-bronnen/>

<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2024/04/20240418-factsheet-windturbines-en-gezondheid.pdf>

<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2023/11/Reactie-Windwiki-op-Factsheet-RIVM-16-11-2023.pdf>

Citaat uit de laatste: Doordat het RIVM de afgelopen jaren geen medici, maar o.a. een ingenieur met eigen onderzoeksbureau, aan de adviezen over gezondheid in relatie tot windturbinegeluid heeft laten schrijven is de schijn gewekt van ontbreken van onpartijdigheid en de medische expertise. Het RIVM heeft een conclusie moeten rectificeren op basis van ontbreken van wetenschappelijk onderzoek anders dan een paper van betrokken ingenieur. Dit is kwalijk, gezien de vergaande persoonlijke gevolgen voor het welzijn van Nederlanders die 'omwonende' worden.

<https://www.windwiki.nl/wp-content/uploads/2023/11/Update-Wind-op-zee-zon-op-dak-okt2023.pdf>

Wind op land is niet noodzakelijk voor het behalen van de klimaatdoelen. Op basis van harde cijfers van CBS en RVO komt Martin Visser (professor transitie Hanze Hogeschool) uit op 39,1 TWh exclusief de nu reeds gehaalde doelstelling van 7 TWh zon op kleine daken. Alle extra zon op kleine daken die er tussen nu en 2030 nog bij komt mag dus worden opgeteld bij de 2030 35 TWh doelstelling.

Nieuwe landelijke normen geluid: Activiteitenbesluit (tot uitspraak 30 juni 2021) • Maximaal Lden 47 dB / Lnight 41 dB • Afwijkende norm bij bijzondere lokale omstandigheden mogelijk (hoger en lager) Nieuwe norm (vanaf 1 juli 2025) • Standaardwaarde Lden 45 dB / Lnight 39 dB • Afwijkingsbevoegdheid lokaal bevoegd gezag tot maximaal Lden 47 dB / night 41 dB • Strafcorrectie voor tonaliteit (+5dB) • Geen norm voor laagfrequent geluid • Woningen met functionele binding (molenaarswoningen) uitgezonderd

Over de biologische mechanismen die leiden tot gezondheidsschade door omgevingsgeluid schrijft de **WHO**: "Environmental noise may induce acute cardiovascular and metabolic effects both directly, through subcortical connections, and indirectly by projections via the auditory cortex. The main effects include secretion of stress hormones and blood pressure elevations caused by vasoconstriction. These effects occur even during sleep." **De juiste vertaling is dat hinder door geluid kan leiden tot zowel directe als indirecte acute effecten op hart- en vaatziekten en de stofwisseling.**

rapporten met verwijzing naar de auteurs:

[https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-](https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-04/230317_Ruimtelijk%20effect%20afstandsnormering%20windenergie_def.pdf)

[04/230317_Ruimtelijk%20effect%20afstandsnormering%20windenergie_def.pdf](https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-04/230317_Ruimtelijk%20effect%20afstandsnormering%20windenergie_def.pdf)

[2024 RIVM Factsheet Windturbines en Gezondheid \(met deel vd gevraagde rectificaties\)](#)

[2023 Reactie Windwiki op de factsheet Windturbines en Gezondheid 2023](#)

[2023 Doelstelling duurzame Elektriciteit 2030, NLVOW en Windalarm](#)

[2023 The Inadequacy of Wind Power, Wade Allison](#)

[2023 Onderzoek naleving milieunormen windpark Ospeldijk](#)

[2009 Rapportage HUF beoordeling 'Wijziging milieuregels windturbines'; VROM inspectie](#)

[2022 Report on French Windfarm diseases](#)

[2022 Het kan met gemak: wind op zee en zon op dak](#)

[2022 Zienswijze Windwiki op de NRD](#)

[2021 RIVM Factsheet Windturbines en Gezondheid](#)

[2021 RIVM rapport 'Quickscan emissies schadelijke stoffen op zee'](#)

[2021 RIVM Rapport "Onderzoeksprogramma Laagfrequent geluid: stand van zaken en aanbevelingen voor vervolgonderzoek"](#)

[2021 Gezondheidseffecten van Windturbinegeluid, D. Bijl](#)

[2021 Verborgene belangen in literatuur windturbines, Van Hoof, J. J.](#)

[Windturbines – gezondheid en risico's](#)

[2021 RIVM Rapport "Klimaatakkoord: effecten van nieuwe energiebronnen op gezondheid en veiligheid in Nederland"](#)

[2021 RIVM rapport "Health effects related to windturbine sound, an update"](#)

Wat zijn de medische risico's voor omwonenden van WT's -flyer medici
Raadsadres aan de Gemeente Amsterdam van 104 artsen 29 maart 2021
To the city council of the municipality of Amsterdam 29-03-2021
Adviesrapport Brenninkmeier 'Betrokken bij klimaat' 21 maart 2021
Waarachtige burgerparticipatie in het klimaatbeleid. Kees Pieters februari 2021
PP-Windalarm-Twaalf-argumenten-om-de-geluidsnorm-voor-windturbines-aan-te-scherpen-2021-02-13-v1_4
2020 Voorkom het windturbinesyndroom
2020 RIVM Motie Schonis en de WHO-richtlijnen voor omgevingsgeluid
2020 RIVM Factsheet Laag Frequent Geluid
2020-Johnson-Investigation-and-Response-to-Industrial-Wind-Turbines-in-the-Rural-Residential-Countryside
2020-Wind-Turbines-Why-Some-Families-Living-in-Proximity-to-Wind-Energy-Facilities-Contemplate-Vacating-Their-Homes-An-Overview-of-Findings-C.-Krogh
RIVM-2020- gezondheidseffecten van windturbinegeluid
RIVM-2020-Health-effects-related-to-wind-turbine-sound-
RIVM-2019-Review-of-evidence-relating-to-environmental-noise-and-annoyance-sleepdisturbance-etc
WHO 2018 Environmental Noise Guidelines for the European Region
2016-Wind-Turbine-Noise-and-Human-Health-A-Four-Decade-History-of-Evidence-that-Wind-Turbines-Pose-Risks-A.-Punch
2015 Pilot Kennisplatform Windenergie – Geluid van windturbines
RIVM-2015 Bisphenol A Part 2. Recommendations for risk management
RIVM 2009 – Evaluatie nieuwe normstelling windturbinegeluid
Wind-Turbine-Syndroom-Nina-Pierpont
F. van den Berg; the beat is getting stronger. 2006

LUTTERZAND

OELEMARS

<https://www.visitdeluttellosser.nl/zien-doen/beleef---ontdek/natuurgebieden/8109-natuurgebied-oelemars/>

<https://www.overijssel.nl/onderwerpen/water-en-klimaat/windenergie>

